

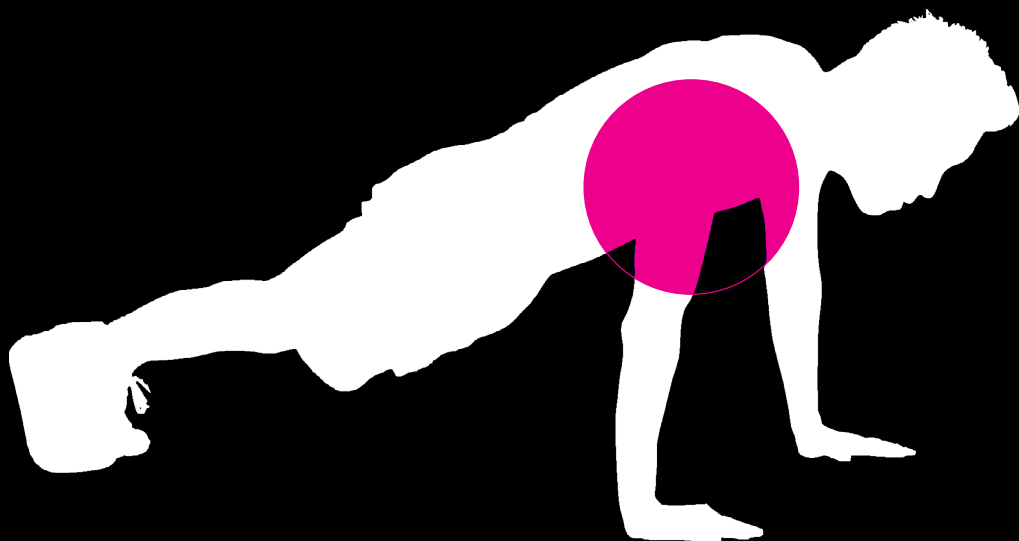

MER KRAFT

BLI STARK PÅ SVENSKA

Branschföreningen Energiföretagen Sverige beviljades under 2021 statsbidrag för att säkerställa slutförandet av ett jobbspår inom kraft- och fjärrvärme. En av insatserna i jobbspåret var en arbetspraktik och inom ramen för denna beviljades ytterligare statsbidrag för att undervisa praktikanterna i svenska samtidigt som man lade stor vikt vid att fånga upp och bemöta de utmaningar som arbetsgivarna upplevde utifrån språkförbistringar. Uppdraget genomfördes av LYS förlag och resulterade i fyra olika best practice-dokument, varav detta är ett, avsedda att spridas vidare för kunskapsöverföring.

Språket är en **muskel**

Om du tränar blir du **stark.**

Det här materialet kan du använda när du planerar din språkinläring under och efter språkkursen.

Bli stark på svenska

Alla vet att den som tränar mycket och lyfter tunga saker bygger muskler och blir starkare. Men har du tänkt på att det är ungefär samma sak med språket? Det räcker inte att förstå orden och kunna grammatiken. Du måste öva på att prata och skriva för att bli bra på svenska.

Om du vill bygga muskler hjälper det inte att titta på hur någon annan lyfter vikter eller gör situps, och förstå hur man gör. Du måste använda musklerna själv. Dessutom måste du träna ofta, helst lite varje dag. Det är samma sak med språket. Du måste öva, och du måste öva ofta. Språket är en muskel. Träna den.

Träna smart

Om man tränar för att bli stark har man en plan för vilka muskler man ska träna och hur. Vissa övningar och rörelser har större effekt än andra. På samma sätt kan du optimera din språkinläring.

I det här materialet berättar vi vad som är smartast att fokusera på när man vill bli bättre på svenska samtidigt som du jobbar eller gör praktik.

Skillnaden på att förstå, öva och att använda språket

När man lär sig ett nytt språk måste man förstå orden, öva på dem, och använda dem i rätt sammanhang. Ibland gör man bara en sak, kanske för att det är lättast eller roligast.

- Om du bara **förstår** är det lätt att du glömmer att lära dig ordet, och inte kan använda det när du pratar eller skriver.
- Om du bara **övar** finns det risk att du bara övar på det som du redan kan, och inte lär dig något nytt.
- Om du bara **använder** ordet utan att ha förstått dem är det risk att du inte säger vad du egentligen menar.

För att du ska bli starkare på svenska måste du göra alla tre: förstå, öva och använda de nya orden.

Förstå orden

Ofta kan man översätta ord till andra språk. Ibland finns det inte någon översättning och då måste man använda den svenska definitionen.

Det finns många verktyg på nätet, till exempel Google Translate, men alla är inte bra. Testa att komplettera med följande.

- Google bildsök. Googla ordet och titta på bilderna du hittar.
- Wikipedia. Hitta den svenska artikeln och **byt språk** så kan du se vad ordet är på ditt språk. Den här metoden fungerar ofta bra för tekniska termer.
- Lexin är en ordbok mellan svenska och flera olika språk, som finns på internet. Lexin brukar ge mer information än Google Translate.
- Energiföretagen har tagit fram en parlör med ord som används inom energibranschen. Den finns på energiforetagen.lingio.com/dictionary

Var noga. Det räcker inte med att man förstår **ungefär** vad ett ord eller ett uttryck betyder, man måste lära sig **exakt** vad det betyder om man ska använda det i jobbet.

Öva på orden

Hur gör du för att bygga dina muskler?

- Du tränar regelbundet, minst ett par gånger i veckan.
- Du tränar lite varje gång, inte mycket sista kvällen innan tävlingen
- Du hittar en rutin som fungerar för dig, till exempel på morgonen innan barnen vaknar, eller precis efter middagen, eller strax innan du ska sova.

Använd samma metod när du övar ord, så kommer du snart att märka hur många ord du kan.

- Läs orden högt för dig själv, så övar du uttal också. Det är lättare att komma ihåg orden om du säger dem och hör dem.
- Spela in dig själv eller någon annan som läser orden, så kan du lyssna och repetera samtidigt som du läser dem.

Testa dig själv

Du blir starkare om du lyfter tyngre och tyngre vikter. Om du vill göra samma sak med orden kan du testa dig själv.

- Skriv de svenska orden på en lista.
- Bredvid skriver du översättningen till ditt språk, eller en förklaring på svenska.
- Ta ett nytt papper och **göm** de svenska orden. Testa att skriva dem som du kommer ihåg.

en åtgärd	en lösning på ett problem
en risk	något farligt som kan hända
ett utförande	det som man gör
exponering	att man utsätts för skadliga ämnen
en behörig person	en person som har rätten att göra något

en åtgärd	en lösning på ett problem
??	något farligt som kan hända
ett utförande	det som man gör
	att man utsätts för skadliga ämnen
	en person som har rätten att göra något

Använd språket

Språket är till för att användas. Det är ett verktyg som gör att du blir bättre på ditt jobb. Språket är bäst om man använder det till flera saker, att lyssna, läsa, skriva, prata och framför allt att kommunicera med sina kollegor.

Klassrum eller verklighet?

En del tycker att man lär sig språket bäst om man går på en kurs. Andra tycker att man bäst lär sig språket "i verkligheten", till exempel på jobbet. Sanningen är att det är bäst att kombinera båda.

På kursen är språket anpassat

- Din lärare kan svara på språkliga frågor och förklara saker.
- På kursen kan du få feedback på hur ditt språk utvecklas.
- Din lärare vet vad du behöver öva på och anpassar innehållet efter det.

På arbetsplatsen är språket inte anpassat

- På jobbet lär du dig vilka ord och uttryck som är viktiga för ditt yrke.
- Med dina kollegor kan du öva på språket.
- På arbetsplatsen är det viktigaste att alla förstår varandra.

Betoning

Om man lyfter vikter för att bli stark behöver man göra särskilda rörelser. På samma sätt räcker det inte med att bara prata när man lär sig svenska. Man måste prata på rätt sätt.

När du lär dig nya ord är det viktigt att du fokuserar på betoningen. Betoning betyder att man lägger mer tid på vissa ljud.

När du säger ordet *full* (att något är fyllt till 100 %) måste du säga det med betoningen på L. Lägg mycket tid på L och säg *fulllllllll*. Om du inte gör det är det svårt att förstå vad du menar. Om du vill säga *ful* (inte fin) ska du lägga betoningen på U: *fuuuuuuuul*.

Ordet *e/* kan verka kort men det har ett långt E: *eeeeeeel*.

Också när du ska säga ett långt ord är det väldigt viktigt att du betonar rätt ljud. I ordet

oljebrännare

är det två ljud som ska vara långa, L och N. Det betyder att vi säger

oLLLLLLLjebräNNNNNNare

Om du inte gör några långa ljud, eller fel långa ljud, är det svårt att höra vilket ord du säger.

Varje gång du hör ett nytt ord måste du lyssna efter betoningen.
Hur ska de här orden betonas?

primärluftskanal

överhettad

strålningsvärme

ångdom

vattendom

askåtervinningssystem

primärluftskanal, överhettad, strålningsvärme, ångdom, vattendom, askåtervinningssystem

Små skillnader, stora konsekvenser

Olika språk har olika många ljud. Svenskan har ganska många vokalljud och konsonantljud som påverkar betydelsen, mer än de skulle göra i andra språk.

Titta på de här orden:

syre – syra

Båda uttalas med betoningen på y. Det betyder att det tar lång tid att säga Y.

syyyyyyyre – syyyyyyyra

I slutet finns det obetonade vokaler, e och a. **Obetonade vokaler är alltid korta.** På många språk spelar obetonade vokaler ingen roll, men på svenska är det viktigt. Vi måste höra vilken vokal det är.

Syre är oxygen, en gas som finns i luften vi andas. *Syra* är en vätska med lågt pH-värde, som kan vara farlig. Om man förväxlar syra och syre kan det ske olyckor. Eftersom båda orden förekommer på ett värmeverk är det viktigt att du skiljer på orden.

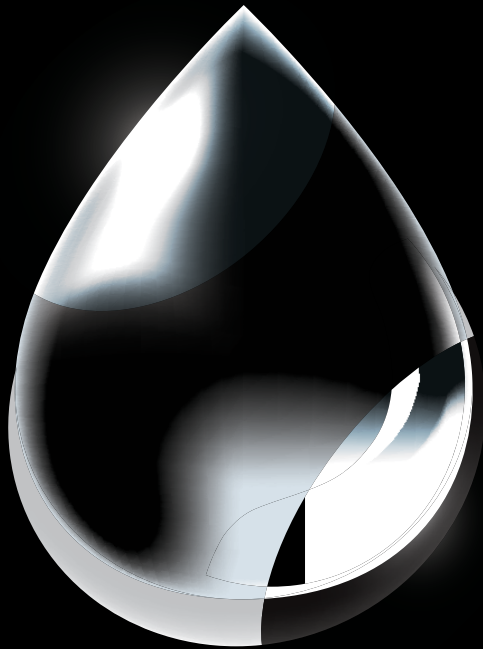
Här finns några andra ord med små skillnader.

lån – lön

feber – fiber

full – fyll

ask – aska

Ibland skriver man ord på olika sätt, men uttalar dem exakt likadant. Vet du skillnaden på de här orden?

värk – verk

väcka – vecka

sätt – sett

flis – fleece

Språk och säkerhet

Ett fjärrvärmeverk kan vara en farlig plats. Ett viktigt sätt att förebygga olyckor är kommunikation. När du pratar med en kollega måste båda förstå vad den andra säger.

Så här gör du ett gott intryck på arbetsplatsen:

- Ställ frågor och anteckna svaren, eller spela in ljudet.
- Fråga handledaren om du kan få en stund i slutet av dagen att gå igenom dina anteckningar och repetera orden.
- Säg till din kollega om det är något du inte förstår.
- Berätta direkt om något går fel. Försök inte dölja något negativt.

Livet är orättvist

Vissa personer kan bygga muskler snabbt, men för andra tar det lång tid. Vissa tycker om att prata, och andra är blyga.

När vi träffar en person som tycker om att prata tror vi ofta att han eller hon är bättre på svenska än den som är blyg, även om de kan lika mycket på svenska. Det behöver du tänka på när du är ny på jobbet.

Om du är blyg:

Folk kan tro att du inte kan så mycket svenska om du inte pratar. De kan till och med tro att du inte har några kunskaper om jobbet!

Vad kan du göra om du är blyg?

Ställ frågor! Då behöver du inte prata länge själv, men din handledare kommer att märka att du har kunskaper och att du vill veta mer. Du kan till exempel säga så här:

- *Vänta, kan du ta det en gång till?*
- *Vad betyder det här ordet?*
- *Jag förstår inte, kan du upprepa det där?*
- *Jag förstår inte vad vi pratar om just nu.*
- *Kan du skriva ner det där ordet?*
- *Hur ska man göra för att ...*
- *Vem ska jag prata med om jag vill ...*
- *Vad är det här för något?*
- *Vad ska jag göra med den här?*
- *Det blir för mycket för mig nu. Kan vi ta det lite långsammare?*

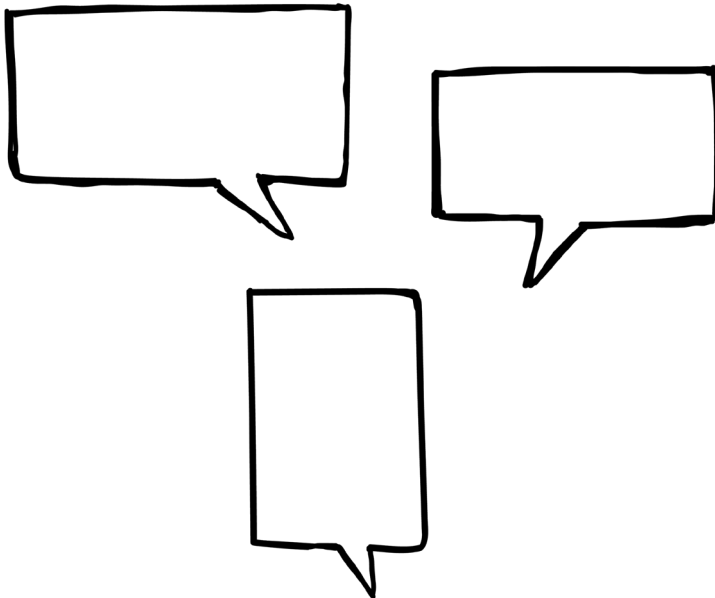

Om du är pratsam:

Det finns en risk att folk överskattar dina språkkunskaper, det vill säga att de tror att du kan mer svenska än vad du faktiskt kan. Sedan kan de bli förvånade om det är något du inte förstår, och de kan till och med bli irriterade och tro att du inte *vill* förstå.

Om du hela tiden säger *ja* och håller med eller låtsas förstå:

Det finns en risk att folk först tror att du kan jättemycket svenska. Efter ett tag upptäcker de att du inte kan så mycket, men att du inte säger till när du inte förstår. Det är risk att de blir irriterade.

Vad kan du göra om du är pratsam?

Ställ frågor! Då är det lättare för din handledare att se hur mycket svenska du kan och vad du har förstått av informationen. Det är ovanligt att någon blir irriterad för att den som är ny på jobbet ställer många frågor. Tvärtom! Din handledare och dina kollegor blir förmodligen glada om du frågar, för det visar att du är intresserad.

Om du ställer bra frågor visar du att du är smart!

Yrkesvalideringen

För att få arbeta kan du behöva klara en yrkesvalidering. Det betyder att du ska visa att du kan svara på frågor och göra vissa aktiviteter på arbetsplatsen. OBS! Frågorna kan ha ett svårt språk, och du bör lägga tid på att analysera frågan ordentligt.

Här är ett exempel på en valideringsuppgift.

Redogör för hur säkerhetssystemen inom styr- och reglersystem fungerar och varför det är viktigt att dessa finns.

Den här uppgiften innehåller två saker:

- Du ska redogöra för någonting. Det betyder att du ska berätta detaljerat om det. Du ska berätta hur säkerhetssystemen fungerar.
- Du ska berätta varför det är viktigt att säkerhetssystemen finns.

För att lösa uppgiften behöver du alltså göra två saker, och det är viktigt att du inte missar det. Många av frågorna i valideringen ser ut så.

Gör så här

- Var säker på att du förstår frågan!
- Är det en eller flera frågor?
- Slå upp de ord som du inte förstår.
- Svara på en sak i taget.
- Skriv gärna i punktform.

En lång resa

Med starka ben kan man vandra långt. Med ett starkt språk kommer man också långt. Ingen kan lära sig ett helt språk på en dag, eller en vecka eller ens ett år.

Det är okej att det tar tid. Men om du hittar någon som kan vandra med dig en bit på vägen blir det lättare och roligare. Ta hjälp av andra, ställ frågor. Ta kontakt!

